

За една гражданка от големия град, омъжила се в Осман пазар /днес Омуртаг/

Темата на VII Регионална ученическа конференция ме провокира да потърся истории на жени, свързани с моя роден град Омуртаг. И ето ме в нашия Историческия музей, изпълнена с любопитство и творчески дух. Впечатли ме една история, която ще споделя с вас.

Според семейното предание в Осман пазар живяло семейство Бърневи. Те се занимавали с търговия и били заможни хора. При едно пътуване до Цариград младият Бърни Бърнев и баща му минали през град Сливен. Там се срещнали със семейството на българския революционер Хаджи Димитър, който имал сестра на име Мария. На нея бил „хвърлил око” местен турски бей и искал да я вземе в харема си. Родителите ѝ, за да я избегнат, предложили на Бърни Бърнев да се ожени за нея и той се съгласил. Двамата млади дошли в Осман пазар. Мария била красавица и се обличала „по модата”. Носела „ръкавици до лактите” - нещо особено интересно и не твърде познато на османпазарското общество. Целият град излязъл да я посрещне и да я огледа. Женитбата станала през 1864 година. Семейството имало двама сина и дъщеря. Но сливенката Мария все била тъжна и умислена. Може би не ѝ е харесвал малкия Осман пазар и тъгувала за „големия град”. Или не е могла да се погоди със съпруга си, който бил богат, но сред съгражданите си бил известен с многозначителното прозвище „Бърни скръндзата”. Не е известно защо, но след няколко години Мария си отишла в родния Сливен и изоставила съпруга и децата си.

Историята на Бърни и Мария не свършва до тук - най-вероятно тогавашната обществена нагласа не е позволила събитието да се забрави. Житейските преживелици на семейството се превръщат в легенда, записана в недалечното село Вардун:

„В Осман пазар се преселили от Вардун рода Бърневи... Един от братята бил голям търговец на пастърма, наденици, шаеци и търгувал в Цариград, Виена и Манчестър. На връщане от Цариград Бърни Бърнев се отбил с баща си при свои хора в Сливен. Той видял и много харесал сестрата на хаджи Димитър (един турски бей я искал за жена и не можели да я опазят от него). Тогава я взели за жена на Бърни и я завели в село Вардун. Когато боят разбрал, че момата я няма, тръгнал да я търси, но не я намерил. След време Бърни с жена си отишъл да живее в Осман пазар, където си купил къща и лозе, в което направили барака. Разбрал боят, че неговата избраница е омъжена в Осман пазар и тръгнал незабавно с цяла потеря, за да я заловят. Виждайки в далечината потерята, жената отишла на лозето. Заляла колибата с газ, след което влязла в нея, за да изгори

жива и да не попадне в ръцете на бея.“ Колко високо е било нейното самочувствие на българка и колко горда и непреклонна е била тя пред поробителя!

Историята на Бърни и Мария не свършва със семейното предание и легендата - иде ред на документите. Открити са няколко писма, изпратени от Осман пазар до Варненско-Преславския владика Симеон, в които пространно са описани семейните отношения между двамата. Както се вижда от тях, събитията не са достойни за никаква легенда, а са просто част от една житейска драма, в която се разискват твърде обикновени проблеми- изоставените деца, на кого ще се оставят децата, кой на кого и за какво е длъжен, кой е виновен и разбира се - пазарлъци за пари. Сведенията от представените документи дават обилен материал за размисъл и изводи по няколко основни въпроса:

Първо - същността на събитието е яростният сблъсък между две семейства- богати и с обществено положение. Той продължил няколко години и ангажирал всички управленски институции от онова време - както българската община, така и официалната турска власт. Едва ли старият Осман пазар е бил свидетел на много подобни събития.

Второ - в семейството на османпазарлията Бърни Байков Бърнев и сливенката Мария иде реч за обикновен развод: тежък, неприятен, изпълнен с твърде много взаимни обвинения, яростни препирни и пазарлъци, които на моменти приличат на злостни махленски кавги и разправии. Традициите са загърбени и в семейния спор са ангажирани официалните власти в Сливен и Осман пазар.

Става ясно, че случаят е придобил много широка известност и силен обществен отзвук, защото иде реч за един от видните и богати граждани, който си е взел булка от много известен род, от далечен голям град и след години съвместен живот и три деца, тя го е напуснала със скандали и разправии.

Най-вероятно, за да се забрави този инцидент, разрушаващ устоите на традиционните благонравни отношения сред османпазарци, се намесват „пазителите на традициите“. Те преобърнали наопаки същността на събитието и създали легендата, в която няма и дума за развод, а се акцентира върху ужасяващата чужда власт и готовността да се пожертваш за вяра и род.

Това е историята...

Страхотно е да се съхранява и интерпретира миналото. С дълбочина и отговорност, но и с намигване и ирония. И най-вече - за да остава памет.